

Marat kan ha haft en kronisk myeloproliferativ sjukdom

II Under rubriken Medicinsk Konstpaus ställs i Läkartidningen 11/01 (sidan 1265) frågan »Vem löser gåtan med Marats kliande hudsjukdom?« I anslutning till en bild av Jacques-Louis Davids berömda tavla »Marats död« diskuterar Jan E Wahlberg möjliga dermatologiska diagnoser bakom den olidliga klåda som tvingade Marat att under långa tider vistas i ett badkar där han slutligen knivmördades av Charlotte Corday den 13 juli 1793.

Problemet har uppenbarligen engagerat även andra dermatologer [1-3]. Wahlberg konstaterar dock att diagnosen alltjämt är synnerligen oklar, och undrar om någon av Läkartidningens läsare har något förslag. Här kommer ett: Marat hade en kronisk myeloproliferativ sjukdom.

Kroppens utseende

David var vän till Marat och gjorde en skiss av den döde kort efter mordet innan han påbörjade arbetet med målningen [1]. Det är därför sannolikt att de detaljer av Marats kropp som ses på tavlan är realistiskt återgivna.

Utseendet på den över badkarskanten nedhängande högra handen och armen är anmärkningsvärt. Huden är mörkfärgad vid handleden, och på underarmen ser man omväxlande mörka och ljusa områden. Det ter sig som hudhematom med områden där de diffusa blödningarna delvis resorberats.

Efter konsultation av ett uppslagsverk med ett större foto av Davids målning styrks misstanken att det finns delvis resorberade diffusa hudhematom på Marats högra underarm, handled och hand.

Av en samtida beskrevs Marats hud som »blyfärgad« [3], en icke oäven tolkning av färgen på diffusa, icke färiska hudhematom. Förekomst av hudhematom tillsammans med en generell olidlig klåda gör att man måste misstänka en kronisk myeloproliferativ sjukdom.

Outhärdlig klåda

Polycytemia vera, den mycket likartade sjukdomen essentiell (hemorragisk) trombocytemi samt myelofibros är varandra närstående tillstånd som kan orsaka symtomkomplexet. Klådan är generell och beskrivs ibland av patienterna som outhärdlig. Den förvärras i sängvarmen, av varma bad och duschar.

Marats klåda gjorde att han tillbringade långa tider i ett badkar. Enligt en uppgift var det varma bad [1] men temperaturen i badvattnet är inte väl dokumenterad. Han skrev och redigerade ar-

»Marats död«. Målningen av Jacques-Louis David finns på Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique i Bryssel.

tiklar i badkaret och tillbringade långa tider där. Att då hålla vattnet kontinuerligt varmt måste vara praktiskt svårgenomförbart.

Vidare finns väl knappast någon form av generell klåda, oavsett genes, som lindras av värme. Marat mördades i sitt badkar i juli i Paris där ytttemperaturen bör ha varit hög. Ett rimligt antagande är att han snarast eftersträvade svalt vatten omkring sin kropp.

Gömde sig i Paris kloaker

Hudförändringar hos Marat har av samtida beskrivits som såriga, vätskande och purulenta [1-3]. Klådan började omkring år 1788 när Marat var 45 år. Vid denna tid tvangs han att av politiska skäl gömma sig i stadens källare och kloaksystem under usla hygieniska förhållanden [1-3].

Risken för infektioner i rivskador bör då ha varit uttalad och kan förklara utseendet hos hudlesionerna. David visar emellertid inte i sin målning 1793 några sådana hudförändringar. Men då hade Marat sedan länge lämnat sitt liv i Paris kloaker, satt i nationalkonventet och levde i ett hushåll med hustru, kokerska och husföreståndarinna [1], en miljö som bör ha hjälpt till att få infektionerna under kontroll. Men klådan var kvar och han behövde sitt badkar.

Talsvårigheter och ostillbar törst

Finns då några andra uppgifter om Marats sjukhistoria som är förenliga med hypotesen om en kronisk myeloproliferativ sjukdom? Det anges att Marat hade

lätta talsvårigheter som försvårade hans framträdanden i nationalkonventet [1]. Tromber av aggregerade trombocyter i hjärnans små kärl kan orsaka sådana symtom utan att påverka den intellektuella kapaciteten.

Förutom den eländiga klådan plågades Marat av en närmast ostillbar törst [1, 2]. Diabetes mellitus har nämnts som tänkbar orsak till törsten, klådan och infektionsbenägenheten, men med en överlevnad mer än fem år utan adekvat behandling har diagnosen inte bedömts som sannolik [1].

Diabetes insipidus?

Diabetes insipidus som orsak till törsten har veterligen inte diskuterats men är inte orimlig om man antar en kronisk myeloproliferativ sjukdom som grundorsak till allt hans lidande. Vid polycytemia vera eller essentiell trombocytemi utvecklas ibland ett stadium med myeloid metaplasia, dvs anhopningar av blodbildande vävnad utanför benmärgen. Mjälte och lever är typiska lokaler men även andra ställen kan invaderas.

Lundh och medarbetare har beskrivit hur polycytemia vera kan utvecklas till myelofibros med intrakraniell expansiv myeloid metaplasia engagerande hjärnhinnor [4]. Det är välkänt att expansiva processer i skallbasregionen som påverkar neurohypofysen kan orsaka diabetes insipidus. Det är i detta sammanhang värt att notera att Marat utöver klåda och törst också hade problem med huvudvärk [2].

Sammanfattningsvis finns i Davids målning och i Marats anamnes flera faktorer som tyder på att Marats klåda och övriga hälsoproblem inte bara är av dermatologiskt intresse. Det har sagts att en hudbiopsi, om den funnits tillgänglig, skulle kunna lösa gåtan med Marats klåda [2]. Kanske ett färgat utstryk av en droppe blod vore ändå bättre.

Lars Brandt
docent, Lund

Referenser

1. Dotz W. Jean-Paul Marat. His life, cutaneous disease, death, and depiction by Jacques Louis David. Am J Dermatopathol 1979;1: 247-50.
2. Jelinek JE. Jean-Paul Marat. The differential diagnosis of his skin disease. Am J Dermatopathol 1979;1:251-2.
3. Murphy LC. The itches of Jean-Paul Marat. J Am Acad Dermatol 1989;21:565-7.
4. Lundh B, Brandt L, Cronquist S, Eyrieh R. Intracranial myeloid metaplasia in myelofibrosis. Scand J Haematol 1982;28:91-4.